

Referat fra borgermøde om landbrugets klimaomlægning d. 6/2 2025 kl. 17:00-20:00

Referent: Nicoline Veggerby, KU

Velkomst v. Samsø Kommune. Resume af pointer og oplæg fra workshoppen, se slides for opsummering

- Omlægning til økologisk planteavl herunder benytte efterafgrøder til gødning til vårsæd (flere tilskudspuljer at hente).
- Mere græs og husdyrgødning i sædskiftet – skaber bedre jordsundhed.
- Tilplantning af små, ukurante arealer til stort, samlet skovbælte.
- Udnytte synergier ift. kvælstofreduktion, bl.a. ved støtte fra klimaskovfonden til skovrejsning.
- Større fokus på BNBO-områder (drikkevandsbeskyttelse) i helhedsplanen.
- Bruge de eksisterende ca. 80 vandreservoirer som kvælstofvirkemiddel, dvs. som en slags "minivådområde" (OBS: hvis det kan godkendes som virkemiddel).
- Etablere vådområder i forbindelse med minivådområder (synergier).
- Bruge andelstanken til etablering af minivådområder, og andre større projekter.

Konkrete projekter foreslået:

Permanent ekstensivering af Stavns Made (evt. tilknyttes minivådområderne)

Vådlægge Besser Made

Skovrejsning ved Pillemark

Skovrejsning ved Tranebjerg ved drikkevandsområder - Kildemosen og Kildekær

Tranebjerg mose vådlægges

Permanent ekstensivering i Rævebakkerne

Minivådområde ved Ålebækken

Alle arealer under 1 ha med skel kan permanent ekstensiveres

Vådlægning af Brundbymose og Rågemosen

Lundgærde 10 ha vådlægges

Nedre del af Dallebækken ekstensiveres/vådlægges

Potentielt minivådområde ved Besser Made

+ øvrige nævnte indsatsområder nævnt d. 4/12, tilsendte forslag eller hentet fra kommuneplanen (Nordby bakker, brede økologiske korridorer, Sørenden, Bjælkerenden, Møgelmosen)

Spørgsmål salen:

- Kan man generelt melde måltal og målsætninger ud for Samsø ift. treparten? Ja og nej. Det er svært at regne ud så de tal er bare nogle grove overslag/servietberegning.
- Hvor mange tons kvælstof bliver fordelt på Samsø? Der vides ikke et præcist tal.

Input fra salen:

- Opfordring fra salen til at lave en database og tal til offentlig brug med tal på alle politiske målsætninger skaleret ned.
- Projekter der gennemføres nu eller er lavet efter referencen for grøn trepart, de vil følge med i de politiske målsætninger. Det er uklart præcist hvornår skæringsdatoen

for baseline er. Permanent ekstensivering kommer til at tælle med i de nye reduktioner.

- For nogle år siden blev der lavet en spredningskorridor-rapport. Synes at hele pointen med spredningskorridorer mangler i rapporten - særligt med fokus på at beskytte og forbinde eksisterende stengærder og læhegn.
- Biodiversitetsrådet har lavet en rapport der peger på store, sammenhængende naturområder. I den rapport peger de på Stavns Fjord og Nordby bakker som mulige områder.
- OK at drømme om projekter – også på andres arealer.
- To spor: virkemidler til opfyldelse af Trepårtens forpligtelser og andre projekter, der er relevante i helhedsplanen (fokus på projekter på tværs af ejere og fokus på at opnå synergier).

Gruppearbejde output:

Stavns Fjord:

- Kommunen har søgt om at få arealer ved flyvepladsen ind under permanent ekstensivering.
  - Idé om en bræmme rundt om Stavns Fjord som en slags Stavns Fjord naturpark.
  - Forslag om grøn korridor mellem Nordby bakker om Stavns Fjord.
  - Store Vorbjerg bør inkluderes i en mulig Stavns Fjord naturpark for at forbedre muligheder for turisme og flere udsigtpunkter.
  - Fokus på at sikre strandengene ved at lade strandengene rykke længere indenlands pga. havvandsstigninger.
  - Få flere græsningsområder og skabe flere gradienter i landet (overgang mellem det salte, våde og det tørre).
  - Forslag om vådlægning af åer og vandløb som i dag er drænet.
  - Forslag om at fjerne diger og pakke kritisk infrastruktur ud.
  - Lave et stort samlet projekt om Stavns Fjord og søge penge samlet set.
  - Kig på landskabet for 200 år siden på udskiftningskortet og brug det til inspiration for at genoprette Stavns Fjord samt tillader naturlig græsning og hydrologi
  - Stavns Fjords størrelse tillader et stort sammenhængende areal med mulighed for store græssende dyr
  - Konkrete projekter: to store mader der kan blive genoprettet - Stavns Made og Besser made
  - Hvorfor holder vi af Stavns Fjord? Mennesker har hele tiden boet omkring Stavns Fjord. Der er områder (8-9 holme) som kun er for naturen - det er unikt for Stavns Fjord. Dobbelttheden i at Stavns Fjord er et sted som mennesker holder til, men også et sted hvor naturen skal have ro.
  - Behov for at overveje hvor der skal være offentlig adgang for lodsejernes skyld.
  - Vi skal tage højde for fredningen i Stavns Fjord.
- Kort opsummering:
- Ambition om at strække sig og agere korridor.
  - Ønske om fælled i Stavns hvor jorderne mellem vandet kan blive afgræsset.
  - Ønske om at se Stavns Fjord som et stort sammenhængende naturområde.
  - Store Vorbjerg skal inkluderes i Stavns Fjord parken.

Besser made:

- Forslag om at lave et stort mini-vådområde som forsinket vandet der ryger i Sørenden. Evt. kan vandet bruges til markvanding.
- Forslag om at bruge nogle af alle de gamle planer der har været udarbejdet for projekter for Besser Made.

Nordøen - fredningerne og moseerne:

- Prøve at fjerne de "huller" (manglende natur) der er langs vestkysten af Nordøen hvor der er marker der stadig dyrkes intensivt (fra Møgelskår og op/hen).
- Forslag om korridorer ved Mårup, herunder Vester Meje.
- Forslag om at stoppe dræningen ud til Østsiden af Nordbyen.
- Til kortgrundlag kan bruges de kort der er i rapporten 'Mere, bedre, større natur' fra KU.

Møgelmosen:

- Relativt afgrænset område med få hektar. Da der er meget drænvand der løber ud her ville det give mening at lave minivådområder - forslag om at udvide Møgelmosen. Dog kræver det at lodsejere er med på den. Kystbeskyttelse og § 3-beskyttelse kan være en barrier.

Drikkevand:

- 400 ha. er nødvendigt for at Samsø kan få opfyldt sit drikkevandsbehov. Det anbefales at de fredes.
- 10 m. bred bræmme langs kysten - tages op næste gang.

Minivådområder

- På baggrund af eftermiddagens workshop besluttet det at invitere en udtagningskonsulent ud til at assistere med at vurdere hvor der kan laves minivådområder.

Finansiering og ansøgninger

- Det opfordres til at borgere melder sig til at være en del af en gruppe, der kan lave ansøgninger om fondsmidler.

Evaluering:

- Ønske om at få yderligere information og overlevering fra workshops.
- Ønske om at have Samsø-kort med tuscher ude til gruppearbejdet.
- Anbefaling om at benytte app'en "find ejeren" når der skal undersøges kollektive projekter.
- Ønske om mere info om den videre proces.

Afrunding og videre proces:

Der skal laves en helhedsplan. Workshops og borgermøder er grundlaget for helhedsplanen. Landskabsanalyser og interviews er andet grundlag. En plangruppe skal skrive helhedsplanen, som kan give input til kommuneplanen samt bruges som ramme til at realisere helhedsplanen. Helhedsplanen skal indeholde vision og mål, en rumlig del samt 5-10 prioriterede projekter.

Plangruppen skal mødes 3 gange i maj/juni. Herefter er der et offentligt møde. Efterfølgende godkender kommunalbestyrelsen planen. Planen får ingen juridisk status, dvs den vil hverken binde lodsejere eller kommune

Kommende workshops er d. 5. marts (klimafokuseret turisme- og erhvervsudvikling), 10. marts (energiomstilling og CO2-reduktion i landsbyer og sommerhusområder) og 31. marts (fremtidens arealanvendelse).